

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle liikuntalaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä lokakuuta 2014 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle liikuntalaiksi (HE 190/2014 vp).

Lausunnot

Hallintovaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ovat sivistysvaliokunnan pyynnöstä antaneet asiasta lausuntonsa (HaVL 31/2014 vp, StVL 18/2014 vp ja TyVL 13/2014 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Harri Syväsalmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Mika Peltoniemi ja ylitarkastaja Janne Torvinen, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Mari Miettinen ja ylitarkastaja Hanna Onwen-Huma, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- päällikkö Anneli Leivo, Metsähallituksen luontopalvelut
- pääsihteeri Minna Paajanen, Valtion liikunta-neuvosto
- johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff ja erityisasiantuntija Kari Sjöholm, Suomen Kuntaliitto
- aluejohtaja Ari Koskinen, Hämeen Liikunta ja Urheilu ry

- johtaja Eino Havas, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES
- pääsihteeri Kari L. Keskinen, Liikuntatieteellinen Seura ry
- puheenjohtaja Hanna Huuromäki, Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry (OLL)
- toimitusjohtaja, OMT, urheilu- ja työfysioterapeutti Jarmo Latvala, Polarfysio Ky
- toiminnanjohtaja, FT Anne Taulu, Soveltava Liikunta SoveLi ry
- toiminnanjohtaja Riikka Juntunen, Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry
- johtaja Tommi Vasankari, UKK-instituutti
- pääsihteeri Teemu Japissan, Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry
- yhteysjohtaja Hannu Kareinen, Veikkaus Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
- SOSTE — Suomen sosiaali ja terveys ry
- Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry
- Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry
- Hengitysliitto
- Kainuun Liikunta ry
- Keski-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry
- Keski-Suomen Liikunta ry
- Kymenlaakson Liikunta ry
- LIITO Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry
- Lapin Liikunta ry
- Lounais-Suomen Liikunta ry
- Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry

- Pohjois-Karjalan Liikunta ry
- Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry
- Pohjois-Savon Liikunta ry
- Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry
- Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry
- Suomen Reumaliitto ry
- Suomen Sydänliitto ry
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry
- FT, dosentti Kalervo Ilmanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi liikuntalaki, joka korvaisi nykyisen liikuntalain vuodelta 1998. Lakiin lisättäisiin säännökset lain soveltamisalasta ja tavoitteista sekä uudistettaisiin valtion vastuuta liikuntapolitiikasta, kunnan vastuuta ja yhteistyötä liikunnasta, alueellisen liikuntatoiminnan tehtäviä, valtion liikuntaneuvoston tehtäviä sekä liikuntaa edistävien järjestöjen valtionapukelpoisuutta ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä. Samalla muita säännöksiä saatettaisiin ajan tasalle.

Lain keskeisinä tavoitteina olisi edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä fyysistä toimintakykyä, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, liikunnan kansalais- ja seuratoimintaa sekä huippu-urheilua samoin kuin liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä olisi vastata maan liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Kunnan tehtävänä olisi luoda edellytyksiä paikallistasolla kunnan asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikun-

taa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa, rakentamalla ja ylläpitämällä liikunta-paikkoja sekä kehittämällä kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä. Kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä sekä osana terveyden ja hyvinvoinnin kehittämistä arvioida kunnan asukkaiden liikunta-aktiivisuutta. Muutoksella vahvistettaisiin liikunnan peruspalveluluonnetta.

Valtion liikuntaneuvoston keskeisenä tehtävänä olisi ministeriön asiantuntijaelimenä käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita sekä erityisesti arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella. Tarkoituksena on, että valtion liikuntaneuvoston tehtävät painottuisivat enemmän arviointitehtävään.

Liikuntaa edistävien järjestöjen valtionavustuksen piiriin hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen perusteita uudistettaisiin. Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on liikunnan edistäminen ja joka toimii ehdotetun lain tavoitteiden mukaisesti. Järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin tarvittaessa peruuttaa, jos se ei täytä säädettyjä valtionavustuksen saamisen edellytyksiä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Yleistä*

Sivistysvaliokunta korostaa, että ehdotettu liikuntalaki tavoitteineen luo julkiselle vallalle keskeisen tahtotilan ja periaatteet edistää ja tukea liikuntaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtiolla ja kunnilla on pääasiallinen vastuu huolehtia kaikkien väestö- ja ikäryhmien mahdollisuudesta liikuntaan. Julkiset liikuntapalvelut ovatkin keskeisin tekijä liikunnan tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toteutumisen näkökulmasta. Lakiuudistuksen toivotaan omalta osaltaan vahvistavan eri väestö- ja ikäryhmien mahdollisuuksia liikuntaan.

Sivistysvaliokunnan mielestä lakiesitystä voidaan kokonaisuudessaan pitää oikeasuuntaisena ja kannatettavana. Puitelain säätäminen ei kuitenkaan vielä tuo käytännön ratkaisua liikuntakulttuurin ja järjestäytyneen liikunnan merkittävälle ajankohtaiskysymyksille eikä myöskään tuo muutosta kansalaisten terveyden kannalta huolestuttavimpaan ongelmaan eli yksilökohtaiseen liikkumattomuuteen. Ne edellyttävät valiokunnan arvion mukaan liikunnan toimialaa johtavalta ministeriöltä toimenpiteitä mm. järjestöjen avustuspolitiikan uudistamiseksi ja muiden hallinnonalojen kannustamiseksi liikunnan edistämiseen sekä liikuntatoimen määrärahojen kohdentamista liikuntalain tavoite huomioiden.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin myönteisenä, että ehdotetussa liikuntalaissa korostuu terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan asema. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon mukaan suomalaisten terveys on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitysten mukaan kehittynyt myönteiseen suuntaan viimeisten kymmenen vuoden aikana (Suomalaisten hyvinvointi 2014). Sosioekonomisen aseman mukaiset terveyserot ovat kuitenkin edelleen suuria. Fyysinen aktiivisuus ja liikunnan harrastaminen ovat olennaisen tärkeitä terveyden edistämisen ja sairauksien ennaltaehkäisyn kannalta.

Sivistysvaliokunta pitää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin lakiehdotuksen kirjauk-

sia tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta erittäin tärkeinä ja hyvinä. Valiokunta korostaa vähemmistöjen ja erityisryhmien, kuten vammaisten, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien, maahanmuuttajataustaisten ja vähemmistössä olevaan sukupuoleen kuuluvien, yhdenvertaisuuden edistämistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi vammaishuippu-urheilu toimii nykypäivänä osana Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikköä ja maamme vammaishuippu-urheilu on selkeästi osa maamme huippu-urheilua.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lain soveltamisessa korostetaan syrjinnän ehkäisemistä kaikin tavoin järjestöissä ja liikuntapaikoilla sekä kattavasti koulu- ja opiskelijaliikunnassa korkeakoulut mukaan lukien. Esimerkiksi liikuntapaikkojen tulee olla paitsi maantieteellisesti ja fyysisesti helposti saavutettavissa myös muutoin kaikille avoimia matalan kynnyksen liikuntapaikkoja, joissa liikkumista ja lajeja voi harrastaa myös omatoimisesti. Tällä tavalla luodaan osaltaan edellytykset aktivoida nykyistä laajemmin se väestönosa, joka harrastaa liikuntaa vain vähän tai ei ollenkaan.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavien huomautuksien.

Työnjako liikunnan edistämiseksi

Hallituksen esityksen valmistelun keskeisenä lähtökohtana oli liikkumattomuuden tunnistaminen yhdeksi keskeiseksi yhteiskuntapoliittiseksi ongelmaksi. Liikunnan edistäminen on koko valtioneuvoston yhteinen tehtävä. Sivistysvaliokunta painottaa, että liikuntalaki on luonteeltaan puitelaki, joka ei mahdollista tehtävien sitovaa määrittämistä muille hallinnonaloille liikunnan edistämiseen liittyen. Lisäksi liikunnan asema yhteiskunnallisessa päätöksenteossa riippuu osaltaan kuntarakennetta ja valtioneuvoston toi-

mintaa koskevista parhaillaan käynnissä olevista uudistuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on päävastuu maan liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Sen tulee toimillaan aktiivisesti ottaa entistä vahvempi vetovastuu liikunnan kokonaisvaltaisesta edistämisestä osana yhteiskunnallista päätöksentekoa. Tämän roolin selkeä tunnistaminen yhdessä valtion liikuntaneuvoston arviointitehtävän vahvistamisen kanssa tulee valiokunnan arvion mukaan edistämään liikunnan aseman vahvistumista koko valtionhallinnossa.

Valtion liikuntaneuvoston tehtävän painottuminen laajempiin yhteiskunnallisesti merkittäviin asioihin ja valtionhallinnon toimenpiteiden arviointiin on myös kannatettava linjaus. Valtion liikuntaneuvosto kykenee jatkossa ottamaan strategisen roolin kokonaisuuden arvioinnissa ja kehityslinjojen määrittämisessä.

Hallituksen esityksessä tavoiteltua toimialarajat ylittävää yhteistyötä liikunnan edistämiseksi toteutetaan esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisesti asettamassa terveyttä edistävän liikunnan ohjausryhmässä, johon kuuluu eri ministeriöiden edustajia. Valiokunta korostaakin, että uusien hallinnollisten rakenteiden luomisen sijaan olennaista on vahvistaa jo olemassa olevien toimintaa liikunnan edistämiseksi.

Liikunnan aluehallinnon tehtävistä vastaavat aluehallintovirastot, jotka toimivat läheisessä yhteistyössä kuntien kanssa. Aluehallintovirastot toteuttavat valtion liikuntapolitiikkaa toimialueillaan. Tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä painotetaan, että valtion tulee tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä kuntien, kansalaisjärjestöjen ja muiden liikunta-alan toimijoiden kanssa. Liikunta-alan toimijoiksi katsottaisiin muun muassa liikuntapalveluita tuottavat järjestöt, yritykset ja muut yhteisöt. Säännöksellä on tarkoitus vahvistaa perustuslain 21 §:ssä tarkoitettua hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvaa kuulemispe-

riaatetta. Toimivaltaisen valtion viranomaisen tulee harkita yhteistyön muoto ja toteutus käsiteltävänä olevan asian mukaisesti.

Sivistysvaliokunta pitää edellä todettua yleistä yhteistyövelvoitetta erittäin tärkeänä, ja sen tulee jatkossa näkyä yhä konkreettisemmin valtion ja liikuntakentän tiivistyvänä yhteistyönä. Valiokunta korostaa, että poikkihallinnolliset ja rakenteelliset uudistukset varhaiskasvatuksen, koulun, terveydenhuollon palveluiden ja yhdyskuntasuunnittelun parissa ovat välttämättömiä, jotta liikunnallisen elämäntavan perusta saadaan luotua nykyistä laajemmalle osalle väestöä ja väestön kokonaisaktiivisuutta saadaan olennaisesti kasvatettua.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä säädettäisiin aluehallintoon muodostettavasta alueellisesta liikuntaneuvostosta, jonka asettaisi maakunnan liitto. Sivistysvaliokunta pitää kannatettavana, että maakunnan liitto alueensa asiantuntijana asettaa alueellisen liikuntaneuvoston. Sivistysvaliokunta korostaa, että maakunnallisessakin päätöksenteossa tulee tukea poikkihallinnollisen yhteistyön kehittymistä ja raja-aitojen poistamista liikuntatoimen järjestämisessä ja liikuntarakentamisessa. Esimerkkinä merkittävästä yhteistyötohosta valiokunta mainitsee puolustushallinnon, jonka varuskuntasuunnitelmiin sisältyvät liikuntapaikkahankkeet tulisi voida sujuvasti koordinoita kunnan hankkeiden kanssa. Samaten Metsähallitus luontoliikuntakohteineen muodostaa valiokunnan arvion mukaan merkittävän potentiaalisen yhteistyökumppanin kuntien liikuntatoimelle. Valiokunta korostaa jatkossa kaikkien liikuntapaikkahankkeiden suunnittelussa laajaa kuulemismenettelyä yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi.

Kuntien vastuu

Asiantuntijaselvitysten mukaan päävastuun liikunnan julkisesta rahoituksesta kantavat kunnat. Kunnat edistävät liikuntaa esimerkiksi käyttämällä liikuntaan noin 750 miljoonaa euroa vuodessa, josta käyttötalouden osuus on noin 600 miljoonaa euroa ja investointien osuus on noin 150 miljoonaa euroa. Kuntien liikuntatoi-

men valtionosuudet kattavat keskimäärin noin 3—4 % kuntien liikuntatoimen käyttömenoista.

Suomessa on yli 33 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (75 %) kuntien omistamia, ylläpitämiä ja hoitamia. Valtion teknillinen tutkimuskeskus on arvioinut liikuntapaikkojen korjausvelan määrää. Arvion mukaan suomalaisten liikuntapaikkojen yhteenlaskettu uushankinta-arvo on 13—14 miljardia euroa. Hallituksen esityksessä esitetään jälleenhankinta-arvoksi jopa 14,5 miljardia euroa. Kun liikuntapaikkojen peruskorjaustarpeen arvioidaan vuositason olle- van noin 2,5 %, merkitsee tämä, että vuosittain noin 325—350 miljoonaa euroa tulisi käyttää liikuntapaikkojen peruskorjaukseen.

Lakiehdotuksen 5 § määrittelee kunnan tehtävät ja vastuut. Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa, sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Esityksen valmistelun lähtökoh- tana on ollut kunnan tehtävien entistä selkeämpi määrittely siten, ettei kunnan tehtäviä lisätä. Va- liokunta huomauttaa, ettei pykälässä oteta kan- taa siihen, miten kunta tehtävän suorittaa. Kunta voi siten paikalliset olosuhteet huomioon ottaen järjestää palvelut itse tai ostaa palvelut koko- naan tai osittain yksityiseltä palveluntarjoajalta.

Sivistysvaliokunta pitää liikuntalain 5 §:n 3 momenttiin lisättyjä viittauksia kuntalain 27 §:ään koskien osallistumis- ja vaikuttamis- mahdollisuuksia sekä terveydenhuoltolain 12 §:ään koskien liikunta-aktiivisuuden seuran- taa erittäin hyvinä. Ne nostavat liikunnan perus- palveluiden järjestämisen tarpeen ja järjestämi- sen kuntakohtaiset periaatteet uudella tavalla kuntapäätäjien tietoisuuteen niissä kunnissa, joissa liikunnan merkitystä ei ole vielä laaja- alaisesti tiedostettu. Kunnan tulee edistää liikun- taa poikkihallinnollisesti kaikilla toimialoilla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on omassa lausun- nossaan kannattanut näitä ehdotuksia ja toden- nut, että vain noin puolet kunnista on nykyisin

kuvannut kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta hy- vinvointikertomuksessa.

Sivistysvaliokunta korostaa työelämä- ja tasa- arvovaliokunnan tavoin julkishallinnon vastuu- ta tarjota hinnoittelultaan kohtuullisia liikunta- palveluita kaikille kansalaisille siten, että myös pienituloisten perheiden lapsilla on yhdenvertai- set mahdollisuudet osallistua ohjattuihin liikun- tapalveluihin. Liikunnan kasvavat kustannukset ovat keskeinen tasa-arvoon vaikuttava tekijä. Terve- yden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ja suositusten mukaisen fyysisen aktiivisuuden to- teutumisessa on suuria väestö- ja ikäryhmäkohtai- sia eroja, ja sosioekonomiset erot liikunnan harrastamisessa ovat lisääntyneet. Erityisesti tämä näkyy lasten ja nuorten liikuntaharrastus- ten eroissa perheen sosioekonomisen aseman mukaan.

Sivistysvaliokunta käsittelee yksityiskohtai- sissa perusteluissa tarkemmin lakiehdotuksen 5 §:n 4 momenttia kunnan tehtävän mukaisten liikuntapalvelujen suhteesta kilpailutilantee- seen markkinoilla.

Tuettava järjestökenttä

Esitys sisältää muutosehdotuksia liikuntajärjes- tön avustuspolitiikkaan. Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on liikunnan edistäminen ja joka toimii ehdotetun lain tavoitteiden mukaisesti. Muotoilu pitää sisällään kaikki liikuntaa edistä- vät järjestöt, jotka pystyvät osoittamaan, että ni- den tehtävänä on liikunnan edistäminen. Sivi- tysvaliokunta pitää tätä laajennusta erittäin ter- vetulleena, sillä se mahdollistaa avustusten koh- dentamisen mahdollisimman laajoille käyttäjä- ryhmille ja myös uusille toimijoille.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan val- tionapukelpoisuuden laajentaminen liikuntaa edistäviin järjestöihin edellyttää, että järjestön toiminta liikunnan edistämiseksi on todenneta- vissa. Selkeä vaihtoehto on, että liikunnan edis- täminen käy ilmi järjestön sääntöjen tarkoituk- sista. Hallituksen esityksen pykäläkohtai- sissa perusteluissa on huomioitu, että liikunnan edistäminen voi ilmetä myös järjestön tehtävis-

tä. Lähtökohtana tulee molemmissa tapauksissa olla, että avustettava toiminta tähtää liikunnan edistämiseen järjestön jäsenistön keskuudessa.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on lausunnossaan ehdottanut liikuntalain 10 §:n sanamuodon muuttamista siten, että säännös perustelujen mukaan kattaa järjestöt, joiden tarkoituksena tai tehtävänä on liikunnan edistäminen ja jotka toimivat lain 2 §:ssä säädetyn tavoitteen mukaisesti. Sivistysvaliokunnan arvion mukaan liikuntalain 10 §:n sanamuoto kattaa esitetyssä muodossa sekä sääntökirjauksen että tehtävän, eikä valiokunta näin ollen pidä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdottamaa lisäystä tarpeellisenä säännöksen tavoite huomioon ottaen.

Sivistysvaliokunta korostaa, että lakiehdotuksessa ei esitetä muutosta liikunnan rahoituspuoleen. Laissa tarkoitettujen valtionosuudet ja -avustukset on tarkoitettu suorittaa jatkossakin ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Asiantuntijaselvityksen mukaan lakiesitys voidaan toteuttaa kehyspäätöksessä liikunnalle osoitettujen määrärahojen puitteissa. Vuodelle 2014 on urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen osoitettu veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja 147,4 miljoonaa euroa. Sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että etenkin kansanterveysjärjestöjen osalta on varmistettava, ettei avustettava toiminta ole päällekkäistä sosiaali- ja terveysministeriön alaisen Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman toiminnan kanssa.

Sivistysvaliokunta ottaa vielä yksityiskohtaisissa perusteluissa erikseen kantaa kysymykseen liikunnan aluejärjestöjen avustuskelpoisuudesta.

Liikunnan ja terveyden yhteys

Esityksen mukaan lain tavoitteena on edistää muun ohella eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista. Hallituksen esityksessä on todettu, että liikunnalla on muun muassa keskeinen rooli työ- ja toimintakykyä uhkaavien tai heikentävien sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Ihminen tarvitsee liikun-

taa ja fyysistä kuormitusta pysyäkseen terveenä. Laajemmin tarkasteltuna terveys on fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten osatekijöiden summa.

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa on esitetty, että lakiehdotuksen 2 §:n sanamuotoa muutettaisiin siten, että säännöksessä huomioidaan myös psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisen ja parantamisen edistäminen. Sivistysvaliokunta arvioi kuitenkin, että psyykinen hyvinvointi sisältyy käsitteellisesti 2 §:n 1 momentin 2 kohtaan, jossa on huomioitu väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Näin ollen sanamuodon muuttaminen ei ole tarpeellista.

Valiokunta korostaa aktiivisen vapaa-ajan liikunnan lisäksi myös työssä liikkumista ja työmatkaliikuntaa edistäviä toimia työterveyden ylläpitäjinä. Esityksessä on huomioitu hyvin oma toimien lähiliikuntapaikkojen, kuten ulkoilu-reittien, metsien ja kevyen liikenteen väylien tärkeä merkitys kaikkien kansalaisten liikuntamahdollisuuksien perustekijänä. Näiden liikunnallisten mahdollisuuksien parantaminen on riippuvaista kunnan kaavoituksesta ja muusta yhdyskuntasuunnittelusta. Työmatkaliikunnan houkuttelevuuden lisäämiseksi tulee kevyen liikenteen väylien käytettävyyteen ja turvallisuuteen kiinnittää erityistä huomiota.

Valiokunta korostaa työterveyshuollon merkitystä työssä käyvien terveyden ja liikunnan edistämisessä. Erityisen tärkeää on vähän liikkuvien fyysisen aktiivisuuden tukeminen esimerkiksi taukoliikunnalla, sallimalla käyttää osan työaikaan liikuntaan ja liikuntatilojen tarjoamisella työpaikalla. Suunnatut terveystarkastukset riskiryhmille ja työkykyä tukeva terveystuennitelma ovat tehokkaita työterveyttä edistävän liikunnan työkaluja.

Keskeinen toimija yksilötasolla liikuntaan ohjaamisessa on terveyskeskus ja laajemmin koko sosiaali- ja terveyssektori. Nyt uudistuvan liikuntalain ohella liikunnan lisääminen ja istumisen vähentäminen tulisivat saada keskeiseksi osaksi kansallista ja kunnallista terveys- ja hyvinvointipolitiikkaa. Liikunta-aktiivisuuden lisäämisen tähtäävien kohderyhmäspesifisten toi-

menpiteiden ohella tarvitaan valiokunnan arvion mukaan yhteiskunnassa samanaikaisesti eri hallinnonaloilla läpäisyperiaatteella tehtäviä toimenpiteitä (esim. kaavoituksessa, koulutoimessa, työelämän kehittämisessä jne), jotta väestötasolla fyysistä aktiivisuutta saadaan lisää.

Sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin myös ajatus Ruotsissa käytössä olevan FAR-mallin (Fysiska aktivitetens på recepten) ottamisesta käyttöön. Mallin perusajatuksena on, että elämäntapasairauksissa ennen lääkohoitoa tai osin sen rinnalla annetaan potilaalle lähete fysioterapiaan, josta potilas saa ohjeet liikuntaan ja terveelliseen ravintoon. Suomessa mallia on kokeiltu muun muassa Kolarin kunnassa. Valiokunta pitää FAR-toimintamallia erittäin kannatettavana ja kokeilemisen arvoisena Suomessa.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 §. Kunnan vastuu. Yksityisten liikuntapalvelujen yleistymisen kunnissa on pyritty huomioidaan esitetyn lain 5 §:n 4 momentissa, jonka mukaan kunnan hoitaessa pykälän 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä se ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, jos palveluita ei toteuteta liiketoiminnallisista tavoitteista ja perusteista.

Hallintovaliokunta pitää lausunnossaan lain yhtenäisen soveltamisen kannalta ongelmallisena, että lainsäädäntöön sisältyisi erilaisia määritelmiä siitä, milloin kunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla. Valiokunta katsoo, että sekä säännöksen perustelujen että lakitekstin tulisi selkeämmin vastata sitä, mitä hallintovaliokunta on kuntalain yhteydessä todennut.

Säännöksen tarkoituksena on hallituksen esityksen perustelujen mukaan huomioida kilpailuneutraliteettisääntely myös liikunnan toimialalla. Sivistysvaliokunta korostaa, että tarkoituksena ei ole ollut säätää asiasta toisin kuin mitä kuntalain 2 a §:ssä ja kilpailulain 30 b §:ssä on asiaa säädetty. Kunnan liikuntalain perusteella tarjoamissa liikuntapalveluissa ei siis tule jatkossa tulkita säännökseen sisältyviä termejä "liiketoiminnallisista tavoitteista ja perusteista" ja "kilpailutilanteessa markkinoilla" eri tavalla kuin kunnan

muiden toimialojen tehtävissä tulkittaessa vastaavissa tilanteissa kuntalakia ja kilpailulakia.

Hallituksen esityksen tavoitteena on ollut tämentää kyseisten säännösten tulkintaa liikuntapalveluiden osalta, koska liikuntapalvelujen suhde niihin ei ole aivan selvä. Sivistysvaliokunta korostaa sitä perusperiaatetta, että kuntien tulee voida järjestää lakisääteisiä liikuntapalveluja kuntalaisille julkisina palveluina ja hinnoitella liikuntapalvelut siten, että kuntalaiset voivat niitä varallisuudesta riippumatta käyttää.

Sivistysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan toteamukseen, että lainsäädäntöön sisältyvistä rajauksista ja poikkeussäännöksistä huolimatta useita rajanvetoja jää tulkintakäytännön varaan. Lain soveltamista ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston ratkaisukäytäntöä sekä näiden vaikutuksia kuntasektoriin on sen vuoksi tarkkaan seurattava. Lisäksi on huolehdittava siitä, että kunnat saavat riittävästi tietoa ja ohjeistusta lainsäädännön mukaisen toiminnan vaatimuksista.

Sivistysvaliokunta ei ehdota pykälän muuttamista.

10 §. Liikuntaa edistävän järjestön valtionapukelpoisuus. Valiokuntakäsittelyn yhteydessä on voimakkaasti noussut esiin huoli etenkin alueellisten liikuntajärjestöjen avustuskelpoisuudesta. Tämä huoli on otettu huomioon. Tältä osin sivistysvaliokunta korostaa, että lakiehdotuksen tarkoituksena on laajentaa valtionavustusten saamisen edellytyksiä eikä lakiehdotus rajoita esimerkiksi alueellisten liikuntajärjestöjen mahdollisuutta avustuksen saamiseen. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti mitään järjestöryhmää ei ole mainittu laissa erikseen. Edellytykset ja arviointiperusteet valtionavustuksen saamiseksi ovat näin ollen kaikille järjestöille samat. Sivistysvaliokunta korostaa painokkaasti, että avustettava järjestö voi edelleen olla valtakunnallinen järjestö tai aluejärjestö. Toiminnan laajuus ei kuitenkaan yksin ole ratkaiseva tekijä avustuskelpoisuutta harkittaessa, vaan keskeistä on järjestön toiminta liikunnan edistämiseksi. Liikunnan aluejärjestöt ovat edelleen avustuskelpoisia liikuntaa edistäviä järjestöjä huolimatta

ta siitä, että avustuskelpoisuuden kriteeristöä la-
vennetaan.

Pykälän 4 momentin mukaan ministeriö voi
peruuttaa järjestön valtionapukelpoisuuden, jos
sen toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna
täytä laissa tai sen nojalla säädettyjä valtiona-
vustuksen saamisen edellytyksiä. Valiokunta
painottaa, että lähtökohtaisesti järjestöt kuiten-
kin säilyttävät valtionavustuskelpoisuuden, el-
lei ministeriön arviosta muuta johdu. Arvioin-

nista ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin siirty-
mäsäännöksiä koskevassa 19 §:ssä.

Valiokunta pitää pykälän sanamuotoa selkeä-
nä eikä ehdota pykälän muuttamista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta
ehdottaa,

*että lakiehdotus hyväksytään muutta-
mattomana.*

Helsingissä 27 päivänä tammikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
jäs. Ritva Elomaa /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok

Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok
Silvia Modig /vas
Mikaela Nylander /r
Tuomo Puumala /kesk
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.